

VEDLEGG

LOVSTRIDIGE TILTAK PÅ VÅR EIENDOM 7/106 PÅ VENABYGDSENFJELLET. HVORDAN KUNNE DETTE SKJE?

Konklusjoner:

- **VTSA har i flere år gjennomført en rekke lovstridige tiltak på blant annet vår eiendom. Ingen ba om vårt samtykke før det ble gjennomført omfattende naturinngrep. Inngrepene har for oss forårsaket svært uønskede bruksendringer – særlig i sommerhalvåret. Den lovstridige virksomheten har pågått helt fram til nylig.**
- **VTSA og kreftene bak VTSA har vært den viktigste premissleverandøren for planlegging og drift av blant annet skiløyper på Venabygdsfjellet. Økonomisk og på andre måter har Ringebu kommune vært en viktig støttespiller for VTSA. Støtten til VTSA har skjedd samtidig som kommunen visste at VTSA drev i strid med lovverket og i strid med kommunene egne tillatelser, og at lovbruddene påførte tredje part betydelige skader og ulemper.**
- **For oss har det vært svært krevende å få innsyn i hva som har skjedd og å få svar på spørsmål rettet til kommunen som har vært viktige for oss.**
- **Fra kommunens administrasjon har vi fått beskjed om at vi må akseptere det vi er blitt utsatt for. Dersom vi ikke ville akseptere inngrepene på og bruksendringene av vår eiendom, er vi blitt truet med at kommunen ville bruke tvangsmidler i form av ekspropriasjon.**

Behovet for skiløyper

Gleden over det enkle friluftslivet og den vakre naturen på Venabygdsfjellet var utslagsgivende da vi for mer enn 30 år siden kjøpte eiendommen på Venabygdsfjellet. Som grunneiere har vi også full forståelse for at skiløypene er viktige både for friluftslivet, for næringslivet og for Ringebu kommune.

I 1989 ble det for første gang kjørt opp skiløype over vår eiendom. Vi er ikke kjent med at det forelå noen form for plan for denne løypekjøringen fra kommunens side før løypa ble etablert. Ingen ba oss den gang om vårt samtykke. Ingen har noensinne i de etterfølgende 29 år bedt om vårt samtykke. Tross jevnt økende ferdsel over vår eiendom vinterstid gjennom disse årene og en del problemer som fulgte med dette, syntes vi dette var til å leve med. Det skyldtes dels at skiløypene ble drevet slik at de ikke skadet naturgrunnlaget på eiendommen vår. Dels skyldes det at løypa - slik den i disse årene ble drevet - heller ikke forårsaket bruksendringer i sommerhalvåret. Vi har fram til nylig gått ut fra at en slik løsning kunne videreføres uten grunnleggende konflikter.

Vi har også forståelse for at det foreligger ønsker om å forbedre løypene. Vi har tatt som en selvfølge at vi ville bli konsultert og bedt om samtykke dersom det skulle oppstå behov for å endre måten som skiløypa ble anlagt og drevet på. I en slik konsultasjon antar vi det ville vært mulig å komme fram til løsninger hvor skiløypa under gitte forutsetninger fortsatt kunne gå over vår eiendom.

Målet heller ikke bruk av alle midler

Vi har derimot ingen forståelse for at et ønske fra næringslivet og kommunen kan forsvare at lovverket settes til side. Målet om bedre skiløyper heller ikke alle midler. «Med lov skal landet vårt byggjast og ikkje med ulov øydast.» (Frostatingsloven). Det blir galt når en virksomhet bryter lovverket. Det blir galt når virksomheten deretter fortsetter å bryte loven etter at den er gjort oppmerksom på lovbruddene. Det blir galt når kommunen gir økonomisk støtte til en virksomhet som den vet driver lovstridig. Det blir galt når kommunen overlater en så viktig del av utviklingen i et så viktig område til

aktører som den vet ikke følger lovverket. Det blir galt når kommunen først *etter* de lovstridige inngrep på en eiendom, truer med ekspropriasjon av den aktuelle eiendommen for å opprettholde bruksendringene som oppstår i kjølvannet av de omfattende lovbruddene. Det er dette vi har opplevd. Dette utdypes i det følgende.

Naturinngrep, naturskader og bruksendringer på vår eiendom

Ved bruk av motoriserte kjøretøy med krattknuser på vår eiendom fjernet VTSA i 2014 – uten noen form for varsling, konsultasjon eller anmodning om vårt samtykke – all vegetasjon på vår eiendom i 4-5 meters bredde i en lengde på cirka 70 meter. Naturinngrepet har forårsaket et skjemmende sår som det vil ta lang tid å lege. Sommerstid ligger skiløypen nå som en bred, brun «veg» med ødelagt vegetasjon. Den lovstridig anlagte «vegen» deler i praksis vår eiendom i to. I tillegg til naturskadene har den nye «vegen» ført til omfattende og uønskede bruksendringer i sommerhalvåret.

Før gjennomføringen av de lovstridige naturinngrepene besto vegetasjonen av et tett 30-50 centimeter høyt kratt av dvergbjørk og einerbusker. Skiløypa innbød ikke på noen måter til ferdsel i sommerhalvåret. Det var heller ikke noe behov for slik ferdsel: Syklister, turgåere og de som bruker hest, benyttet seg i alle år av de etablerte nærliggende vegene (Flaksjølivegen og Svartfjellvegen) og den etablerte tur- og ridestien lenger vest på vår eiendom. Dette fungerte svært godt både for turfolk og for oss som grunneiere.

Naturinngrepene har gitt store endringer i bruken av vår eiendom i sommerhalvåret. Etter at den nye «vegen» lovstridig ble etablert, er den i stort – og økende omfang – tatt i bruk av turgåere, ryttere og – foreløpig i mindre utstrekning – syklister. Det foreligger billedokumentasjon av både naturskadene og bruksendringene. Både Ringebu kommune og VTSA er gjort kjent med denne dokumentasjonen. Verken VTSA eller Ringebu kommune foretok noen form for vurdering av disse konsekvensene før naturinngrepene ble gjennomført.

Bruksendringene i sommerhalvåret påfører oss mange og store ulemper. Sommertrafikken på den nye «vegen» på vår eiendom gjør det umulig å drive nyplanting for å lege naturskadene etter de ulovlige inngrepene. Terrassene våre tas i bruk som rasteplass – også når vi selv er på hytta. Turgåere forsyner seg av våre utvendige vedstabler og lager bål tett opptil hytta. I sommerhalvåret har vi fått et sterkt økende forsøplingsproblem rundt hytta. Bruksendringene påfører oss som grunneiere også et uønsket ansvar for å rydde opp i avfall som kan skade beitedyr (engangsgriller o.l.).

VTSAAs lovstridige handlinger.

Etter at VTSA ble opprettet har virksomheten foretatt en lang rekke lovstridige tiltak på vår eiendom:

1. Brudd på motorferdsellovens § 10 i perioden fra VTSA ble opprettet i 2008 fram til 2014.

I denne perioden kjørte VTSA sine løypemaskiner over vår eiendom. Vi ble aldri informert på forhånd, aldri konsultert og aldri anmodet om å gi vårt samtykke til den motoriserte ferdselen. Vi ga heller aldri vårt samtykke til denne virksomheten. Vi mener dette i alle disse årene har vært og er i strid med lovens § 10.

2. Brudd på straffelovens § 351 om skadeverk

Med motorisert utstyr (ATV) og krattknuser fjernet Ola Isum etter oppdrag fra VTSA i 2014 all vegetasjon i 4-5 meters bredde og cirka 70 meters lengde i den skiløypa som uten vårt samtykke var anlagt over vår eiendom. Vi mener dette er grovt skadeverk på vår eiendom og omfattes av § 351. Vi ble aldri varslet, konsultert eller bedt om å samtykke før inngrepene ble gjennomført. I tillegg til naturskadene har den lovstridig anlagte «vegen» ført til omfattende og uønskede bruksendringer av vår eiendom i sommerhalvåret.

3. Brudd på straffelovens § 395 om rettsstridig å ta i bruk andres eiendom til sine formål.

VTSA har rettsstridig tatt i besittelse og gjennom flere lovstridige tiltak tatt i bruk vår eiendom til sine formål. Overfor oss og andre har Harald Larsen påberopt seg at dette er

VTSAAs skiløype, og at den er godkjent av Ringebu kommune. Vi mener dette er *vår* eiendom – og ikke VTSAAs. Som grunneiere er vi aldri bedt om å samtykke til at vår eiendom ble tatt i besittelse og brukt av VTSA eller noen andre verken til skiløype, ridesti, tursti eller sykkelsti. Vi har heller ikke gitt noen slik form for samtykke.

4. **Brudd på straffelovens § 396 om rettstridig å etablere veger og stier på andres eiendom.** Ved VTSAAs fjerning av vegetasjonen ble det samtidig opprettet en «veg» på vår eiendom som i praksis deler den i to. Den nye «vegen» er hurtig tatt i bruk som tursti og rideveg og i en viss utstrekning som sykkelsti i sommerhalvåret. Denne bruksendringen er sterkt uønsket av oss. Vi mener etableringen av den nye tur- og ridestien på vår eiendom er brudd på straffelovens § 396.
5. **Brudd på motorferdsellovens § 10 og brudd på kommunens tillatelse da VTSA gjennomførte sin inngrep på vår eiendom på barmark i 2014.**
Vi mener disse inngrepene var i strid med motorferdsellovens § 10. VTSA tok aldri kontakt med oss eller ba om vårt samtykke før inngrepene ble gjennomført. Tillatelsen fra kommunen omfattet heller ikke inngrep på vår eiendom som VTSA har påberopt seg. Tillatelsen var begrenset til eiendommer omfattet av Grunneierlaget. Kommunens tillatelse forutsatte også at VTSA skulle innhente tillatelse fra hver enkelt grunneier.
6. **Brudd på motorferdsellovens § 10 i perioden fra 2014 og fram til i dag.**
Etter at naturinngrepene ble foretatt har VTSA fortsatt sin løypekjøring over vår eiendom i vinterhalvåret. Vi er heller ikke i denne perioden noen gang blitt bedt om å gi vårt samtykke til den motoriserte ferdsele. Høsten 2016 varslet vi VTSA om at vi motsatte oss all motorisert ferdsel over vår eiendom til naturskadene var leget og bruksendringene av vår eiendom var opphørt. Etter dette har VTSA fortsatt sin motoriserte ferdsel på ulike deler av vår eiendom.

Administrasjonen i Ringebu kommune støttet i lang tid lovbruddene.

- Kommunen ga i flere år VTSA *økonomisk* støtte. Kommunen fortsatte å gi sin økonomiske støtte også *etter* at kommunen i 2015 ble varslet om den lovstridige virksomheten. Det dreier seg om beløp på mange hundre tusen kroner. Pengene fra kommunen er blant annet blitt brukt til gjennomføring av de lovstridige naturinngrepene og til den øvrige bruken av motorisert ferdsel over vår og andres eiendom.
- I over et år unnlot kommunen å gi oss medhold i vår varsling av at det fant sted lovbrudd fra VTSAAs side. VTSA må nødvendigvis oppfatte det som kommunens åpenbare støtte til sin lovstridige virksomhet når kommunen i brev av 26.11. 2015 til oss anfører «*Ringebu kommune kan ikke se at det er gjort lovstridige inngrep på deres eiendom iht lovverket som kommunen er satt til å forvalte (plan- og bygningsloven, friluftsløven, naturmangfoldsloven, motorferdselloven,..)*».

Det ble galt da kommunen – etter at den var blitt varslet om det som hadde skjedd – først bestred at det var foretatt noe lovstridig, og deretter (etter en lang rekke henvendelser og purringer gjennom mer enn ett år) skriftlig og muntlig senere ga uttrykk for det motsatte: VTSA hadde *ikke* fått kommunens tillatelse til naturinngrepene på vår eiendom. VTSA skulle ha innhentet samtykke fra hver enkelt grunneier. VTSAAs øvrige motoriserte ferdsel over vår eiendom – uten noen gang å be om vårt samtykke - var i lang tid også i strid med motorferdsellovens bestemmelser. Alt dette var kommunen fullstendig klar over.

Det ble også galt da kommunen i lang tid ikke vil vedkjenne seg at dette dreide seg om mer enn det VTSA og kommunen selv betegnet som «nødvendige vedlikehold og utbedringer av skiløypa». Først etter et mer enn ett år vedgikk kommunen at det dreier seg om grove naturinngrep på blant annet vår eiendom. Det dreier seg også om - for oss – sterkt uønskede bruksendringer av eiendommen vår som følge av lovbruddene. For oss er det vanskelig å forstå at kommunen i så lang tid holdt fast på og støttet VTSAAs feilaktige beskrivelse av det som faktisk har skjedd.

For oss er det også vanskelig å forstå at Ringebu kommune – som *planmyndighet* - på forhånd aldri fant det nødvendig å pålegge VTSA å utrede konsekvensene i form av bruksendringer på en rekke eiendommer i sommerhalvåret som ville komme i kjølvannet av de gjennomførte naturinngrepene. De sterkt uønskede bruksendringene på vår eiendom er et eksempel på dette.

Gjennom hele vår kontakt med Ringebu kommune har vi aldri hørt kommunen ta avstand fra VTSA for de skadene virksomhetens lovstridige tiltak har påført oss og andre. Allerede sommeren 2014 ble kommunen varslet. Harald Larsen var – før VTSA gjennomførte sine naturinngrep - gjort uttrykkelig oppmerksom på at det i tillegg til Grunneierlaget var *andre* grunneiere (som oss) han måtte be om samtykke for bruk av krattknuser. I et skriftlig vitneutsagn går det fram: «*Larsen ga da uttrykk for at dette ikke var noe problem. Han ga også uttrykk for at dersom disse grunneierne ville motsette seg inngrepene på de aktuelle eiendommene, hadde han kontakter i kommunen som tilsa at kommunen i så fall ville ta i bruk tvangsmidler i form av f.eks. ekspropriasjon.*»

Uttalelsen fra Harald Larsen i 2014 var i seg selv en indikasjon på at VTSA kunne betrakte Ringebu kommune som et nyttig redskap for seg – selv når VTSA hevet seg over loven. VTSA opplevde at de ikke hadde behov for å konsultere en rekke grunneiere når de visste at kommunen ville bruke tvangsmidler på uvillige grunneiere. I møte med administrasjonen i Ringebu kommune 3. februar 2017 opplevde vi at dette var mer enn en indikasjon: Tjenesteleder for Plan og teknisk fortalte oss da at etter hans syn måtte vi finne oss i de lovbruddene som skjedde på vår eiendom. Tjenestelederen tilføyde at kommunen var fullt beredt på å bruke tvangsmidler som ekspropriasjon eller tilsvarende dersom vi fortsatt motsatte oss bruksendringene som hadde skjedd etter VTSA's ulovlige inngrep på eiendommen vår. Disse uttalelsene fra tjenesteleder ba vi om å få protokollført. De foreligger i referatet fra møtet.

Fram til da tok vi som en selvfølge at kommunens administrasjon opptrådte i samsvar med kommunens politiske ledelse. Dette er jo vanlig i enhver offentlig forvaltning. Vi syntes dette var så alvorlig at vi ba om et møte med ordføreren. Han tok vel imot oss. Amund Sønsteli var også til stede. For første gang fikk vi et lite håp om at aksepten av lovløshet ikke gikk til topps i kommunen. Sønsteli ga klart uttrykk for: 1: det var *politikerne* – ikke administrasjonen - som bestemte i Ringebu kommune, og 2: kommunen ønsket ikke å bruke ekspropriasjon som virkemiddel.

Etter dette møtet har som kjent Grunneierlaget også engasjert seg. Saken fikk den avslutning som nå fant sted i kommunestyret 13. februar d.å.

Hvordan kunne dette skje?

Etter at vi i 2014 oppdaget hva som hadde skjedd med eiendommen vår var det i de etterfølgende årene svært krevende å få innsyn i hva som har skjedd. I lang tid har vi søkt Ringebu kommune om hjelp for å få avklart hvordan dette kunne skje, hvem som er ansvarlige, og hva som kunne gjøres for å rette opp skadene vi er blitt påført. Vi har dessverre ikke opplevd å bli møtt av en kommuneadministrasjon som ønsket å hjelpe oss. Det motsatte har vært tilfellet: Vi har blitt behandlet som en uønsket motpart.

Først etter mer enn ett år og en lang rekke purringer fikk vi i februar 2017 kopi av tillatelsen kommunen ga VTSA i 2014.

Etter at kommunen først understreket at det *ikke* hadde skjedd noe lovstridig på vår eiendom fikk vi etter mer enn ett års gjentatte henvendelser og purringer kommunens bekreftelse av at VTSA har drevet og fortsatt drev *i strid* med lovverket.

Vi har tatt flere initiativ overfor Ringebu kommune med sikte på å få en minnelig løsning. Våre forslag om å ta den ulovlig anlagte løypa over vår eiendom ut av løypenettet er blitt avvist. Forslag om bruk av friluftslovens § 16 for å sikre at bruksendringene opphører og naturskadene på vår eiendom kan leges, er blitt avvist av kommunen.

I flere brev til kommunen reiste vi spørsmål som var viktige for oss å få avklart. Brevene ble liggende ubesvarte i Ringebu kommune i mer enn fire måneder før de ble videresendt Sør-Fron kommune. Kommunens frister for å gi foreløpig svar ble gjentatte ganger overskredet. Vi har måttet skrive en rekke purringer for å få svar. Flere av våre brev har vi ikke funnet ble journalført av Ringebu kommune.

Følgende ser nå ut til å være klarlagt:

Av ulike aktører ble det kjørt opp skiløyper – med eller uten grunneiernes samtykke. Løypene ble senere tegnet inn på kart over skiløyper på Venabygdsfjellet. I kommunedelplanen for Venabygdsfjellet (vedtatt i 2006) ble de inntegnede løypene en del av denne planen uten at vi som grunneiere noen gang ble informert, konsultert eller bedt om å uttale oss. Etter etableringen av VTSA i 2008 ble disse løypene av VTSA betegnet som «våre skiløyper».

Administrasjonen i Ringebu kommune og kreftene bak VTSA har åpenbart hatt sammenfallende interesser i å få etablerte gode skiløyper. Fra 2013 ser det ut til at det er VTSA som har lagt premisene for det som skulle skje videre. Noen kritisk holdning eller vilje til korreksjon fra kommunens side når VTSA har tatt seg til rette, er det vanskelig å registrere:

15. september 2013: Et hasteutvalg under utvalg for miljø, utmark og landbruk behandlet i et telefonmøte en søknad fra Harald Larsen på vegne av VTSA om tillatelse til kjøring med ATV påmontert krattknuser i sine skiløyper. Som grunnlag for vedtak anføres: «Saksbehandler mener dette er kjøring som er helt kurant og har ingen negative konsekvenser for naturmiljø og dyreliv. Dette er skiløyper som kommer allmenheten til nytte og det ansees som et godt tiltak å sette disse i best mulig stand. Søknaden er sendt kommunen dagen før kjøring er tenkt gjennomført. Derfor måtte saken fremlegges hasteutvalget for motorferdselsaker pr telefonmøte.»

VTSA fikk samme dag kommunens tillatelse til motorferdsel med ATV til fjerning av kratt i godkjente skiløypetraséer på Venabygdsfjellet.

Så enkelt var det, og så fort gikk det å få kommunens tillatelse til det første skrittet i å fjerne all vegetasjon i over 150 kilometer skiløyper med et samlet areal på mer enn 750 mål på Venabygdsfjellet. Det som ble karakterisert som «godkjente skiløyper» gikk over flere private eiendommer hvor grunneiere aldri var forespurt om å samtykke til anlegg av skiløype og aldri var blitt bedt om å godkjenne motorisert ferdsel i noen som helst form slik § 10 i motorferdselloven setter krav om. Hvorfor en slik sak til og med måtte behandles som akutt *hastesak* er i ettertid uforståelig for oss. Naturskadene og de mulige bruksendringene i sommerhalvåret ble i denne tillatelsen overhodet ikke vurdert som noe problem hverken fra VTSA eller kommunens side.

Alle naturinngrepene kunne ikke foretas i løpet av én sommersesong. I 2014 fremmet VTSA en ny søknad til kommunen.

4. juni 2014: Utvalg for miljø, utmark og landbruk i Ringebu fatter sitt vedtak (MUL-037/14) hvor VTSA gis tillatelse til motorferdsel med ATV til fjerning av kratt i godkjente skiløypetraséer på Venabygdsfjellet innenfor Venabygd grunneierlag. Under punkt 5 i tillatelsen heter det «Søker må selv innhente grunneiers tillatelse jf § 10 i motorferdselloven.»

Som en av flere grunneier ble vi aldri varslet eller bedt om å samtykke. Det framgår også av denne tillatelsen at den er begrenset til skiløyper *innenfor Venabygd grunneierlag*. Tillatelsen omfattet altså *ikke* skiløyper over vår eiendom.

I saksutredningen framgår det denne gangen en forståelse for at inngrepene ikke er helt problemfrie: *«Det blir nødvendigvis «korridorer» der skiløypene går og disse blir veldig lett synlige og kan virke skjemmende. Dersom en i tillegg kjører med krattknuser vil korridorene bli enda mer åpne og synlige. Selve tiltaket med krattrydding reguleres ikke av motorferdselloven.»*

Få dager etter at denne tillatelsen ble gitt får kommunen beskjed fra VTSA om at det likevel ikke vil bli benyttet ATV, men langt *tyngre og kraftigere redskap*: gravemaskin og traktor med krattknuser og tilhenger. Det legges til rette for et mer omfattende naturinngrep enn det som var forutsatt i den tillatelsen VTSA nylig hadde fått. I brev av 17. juni 2014 fra kommunens saksbehandler til lederen av VTSA, Harald Larsen, heter det:

«Under sterk tvil mener jeg at tiltakene som beskrevet nedenfor kan gå inn under allerede gitte tillatelse jf MUL-vedtak 037/14 dersom det kun skal kjøres etter løypetraseen og ikke langt unna bilveg. Det er selvsagt betydelig forskjell på å kjøre ATV kontra å bruke gravemaskin + traktor og henger men formålet/hensikten er den samme - å forbedre løypenettet på Venabygdsfjellet.»

På meget kort varsel gir altså kommunen nok en gang etter for VTSA's ønsker om stadig mer omfattende naturinngrep. Fortsatt er det ikke foretatt noen vurdering av hvilke konsekvenser i form av blant annet bruksendringer i sommerhalvåret disse inngrepene vil skape.

Kort etter at VTSA fikk samtykke til denne ytterligere utvidelsen av tillatelsen, sprenger VTSA også denne grensen. Det gjennomføres store naturinngrep med tungt maskinelt utstyr langt fra bilveg uten at grunneierne blir bedt om å samtykke.

I alle disse vedtakene finner vi et tydelig hovedmønster: Kommunen føyer seg for VTSA's stadig økende ønsker om mer omfattende naturinngrep. Formålet om å bedre løypenettet på Venabygdsfjellet trumfer alle andre hensyn. Dette gjelder også hensynet til grunneiere som blir rammet når VTSA hever seg over lovverket.

For store områder på Venabygdsfjellet har den gjennomførte krattryddingen i 2013, 2014 og 2015 ført til varige og skjemmende naturskader.

Januar 2017: VTSA fremmer forslag om utarbeiding av detaljreguleringsplan for skiløypene på Venabygdsfjellet. Gjennom en slik plan kan kommunen bruke tvangsmidler overfor grunneiere som motsetter seg VTSA's ønsker. Kommunen aksepterer først forslaget om igangsetting av en slik plan. Deretter har saken utviklet seg til vedtaket i kommunestyret 13. 2. d.å.